

Drogfri skolmiljö för barn och ungdomar i Falköpings kommun

HANDLINGSPLAN

Typ av styrdokument	Handlingsplan
Beslutsinstans	Skolchefen
Fastställd	2021-01-01
Diarienummer	BUN 2021/00194
Giltighetstid	Från och med 2021-01-01 och tills vidare
Dokumentet gäller för	Barn- och utbildningsförvaltningen
Dokumentansvarig	Skolchefen
Tidpunkt för aktualitetsprövning	2022-01-01

Innehåll

En trygg, säker och drogfri miljö.....	3
Skolans ansvar och skyldighet.....	3
Lagstiftning.....	3
Definition av ANDTS.....	3
Syfte och mål med handlingsplanen	4
Regler för en trygg skolmiljö.....	4
Hälsofrämjande arbete.....	5
Förebyggande arbete.....	5
<i>Kontaktperson för samverkan.....</i>	<i>6</i>
<i>Upptäcka tidiga signaler</i>	<i>7</i>
<i>Signaler i skolans lokaler</i>	<i>8</i>
Åtgärder mot ANDTS	8
<i>Checklista vid upptäckt eller misstanke om tobaksbruk.....</i>	<i>9</i>
<i>Checklista vid upptäckt eller misstanke om alkoholbruk</i>	<i>9</i>
<i>Checklista vid upptäckt eller misstanke om bruk av narkotika eller dopningspreparat</i>	<i>10</i>
<i>Checklista vid upptäckt eller misstanke om försäljning av narkotika, alkohol eller tobak</i>	<i>11</i>
<i>Checklista när föremål omhändertas</i>	<i>12</i>
Uppföljning och systematiskt kvalitetsarbete.....	12
Mer information om ANDTS	13
<i>Bra webbsidor</i>	<i>13</i>

En trygg, säker och drogfri miljö

Skolorna i Falköpings kommun vill erbjuda alla elever bästa möjliga undervisning, ge alla en möjlighet att nå bästa studieresultat och erbjuda en trygg, säker och drogfri arbetsmiljö. Skolan är en arbetsplats med samma krav och skyldigheter som andra arbetsplatser.

Användning av droger innebär en risk för den enskilde eleven men också för andra elever och skolpersonal. Användning av droger kan påverka och vara avgörande för elevens motivation, studieresultat, möjligheter till fortsatta studier och framtida yrkesliv.

Skolans ansvar och skyldighet

Skolorna i Falköpings kommun ansvarar och agerar aktivt för en drogfri skoltid och skolmiljö. Grunden för denna handlingsplan är forskning, beprövad erfarenhet och gällande lagstiftning. Enligt lag har skolan skyldighet att vidta olika förebyggande åtgärder, men också ingripa och agera om droger förekommer i skolmiljön. Handlingsplanen ska vara känd av all personal inom barn- och utbildningsförvaltningen.

Lagstiftning

Skolan följer och tillämpar den lagstiftning som på olika sätt berör droger i skolmiljön enligt följande lagar.

Grundlagen | FN:s barnkonvention | Narkotikastrafflagen | Tobakslagen
Arbetsmiljölagen | Skollagen | Socialtjänstlagen | Offentlighets- och sekretesslagen | Hälso- och sjukvårdslagen | Brottsbalken | Vapenlagen | Lagen om förbud mot vissa dopningsmedel | Lagen om förbud mot hälsofarliga varor

Definition av ANDTS

Handlingsplanen gäller för följande substanser/beroende.

Alkohol | Olaglig narkotika | Tobak och nikotin (inklusive e-cigaretter
Dopningspreparat | Ej förskrivna läkemedel samt andra substanser som tas i berusningssyfte | Spel (problematiskt spel om pengar eller ett negativt beteende vid ”gaming”)

Dessa omnämns i fortsättningen som ANDTS (Alkohol/Narkotika/Dopning/Tobak/Spel).

Syfte och mål med handlingsplanen

Syftet med handlingsplanen för en drogfri skolmiljö är att kommunens skolor ska hantera frågor som gäller ANDTS på ett likvärdigt sätt. Den ska även tydligt avgränsa olika aktörers ansvar och åtgärder inom följande områden.

- Förebygga användning av tobak, alkohol och narkotika.
- Skapa en trygg och säker arbetsmiljö i skolan.
- Förebygga ohälsa, tillbud och olyckor.
- Tidigt upptäcka, uppmärksamma och agera vid oro och misstanke om användning av droger.
- Ge eleverna bästa möjliga förutsättningar att kunna genomföra studierna och lyckas i skolan.

Målet med handlingsplanen och skolpersonalens arbete som gäller ANDTS är följande.

- Minska andelen elever som använder tobak, alkohol eller narkotika.
- Minska användningen av alkohol och tobak bland de elever som redan använder dessa droger.
- Insatserna ska leda till att eleven är drogfri och kan genomföra sina studier.
- Ge det stöd till eleven som är möjligt.
- Skapa en trygg och god arbetsmiljö för elever och personal.

Regler för en trygg skolmiljö

Skolan är en arbetsplats med samma krav och skyldigheter som andra arbetsplatser och ska därför vara rök-, alkohol- och drogfri. Användning, innehav eller försäljning av narkotika är ett brott och ska enligt lagen anmälas till polisen. Följande regler gäller för elever och personal.

- Tobaksrökning är förbjudet inom skolans område.
- Det är förbjudet att vara påverkad av alkohol eller andra berusningsmedel under skoltid eller i verksamhet som sker i skolans regi.
- Det är förbjudet att förvara och inneha alkohol eller andra droger på skolan.
- Det är förbjudet att överlåta, sälja eller förmedla droger på skolan.

Hälsofrämjande arbete

Enligt Skolverket är elevers hälsa och skolresultat starkt sammankopplade. Hälsufrämjande arbete ska enligt skollagen stödja elevens utveckling mot skolans mål. Hälsufrämjande perspektiv fokuserar på att stärka friskfaktorer som leder till hälsa, och som underlättar utveckling och lärande.

Skolpersonalen ska arbeta för att stödja elevers självkänsla och motivera till lärande samt skapa goda miljöer och relationer. En trygg, positiv och trivsamt skolmiljö ger eleverna möjlighet att må bra, växa och utvecklas.

Förebyggande arbete

Förebyggande perspektiv fokuserar på att undvika riskfaktorer och skapa skyddsfaktorer. Skolpersonalen ska arbeta förebyggande inom följande områden för att uppnå en drogfri skolmiljö.

- **Kontinuerlig fortbildning för skolpersonal.** Lärare behöver kontinuerlig fortbildning för att kunna bedriva undervisning inom områden som gäller ANDTS. För övrig personal krävs kunskap om ANDTS för att kunna se olika signaler.
- **Föräldrastöd med utbildnings- och informationsinsatser.** Vårdnadshavare och familjen har en stor påverkan på barnens och ungdomarnas skydds- och riskfaktorer. Därför ska skolan stärka vårdnadshavare med kunskap och utbildning/information om ANDTS.
- **Hälsosamtal.** Eleverna i årskurs 4 och 8, samt år 1 på gymnasiet, ska erbjudas samtal med skolsköterska.
- **Stödsamtal.** Elevhälsoteamet erbjuder stödsamtal som kan vara initierat av eleven, läraren eller vårdnadshavaren.
- **Systematiskt kvalitetsarbete.** Enkäter om elevers/ungdomars syn på droger genomförs kontinuerligt av olika aktörer och analyseras. Till exempel CAN-rapporten för Falköping (Centralförbundet för alkohol- och narkotika-upplysning) och Lupp (Lokal uppföljning av ungdomspolitik).
- **Skyltar om tobaksförbud.** Skyltar med förbud mot rökning ska finnas på alla skolor.
- **Förebyggande polisinsatser.** Polisen ska göra regelbundna synliga besök på skolan/skolgården för att visa att skolan jobbar aktivt mot droger. I förebyggande syfte eller vid starka misstankar, och efter

dialog med polisen, kan rektor besluta att en narkotikahund ska genomsöka skolans lokaler.

- **Elevskåp.** Elevskåpen är skolans egendom. Eleverna har tillgång till dessa under förutsättning att de följer skolans regler. Rektor, tillsammans med en person från elevhälsoteamet, får genomsöka skåp för att kontrollera att det används på det sätt som är avsikten, utan att det anses vara en husrannsakan. Skåpet ska öppnas i närvaro av eleven.
- **Kamerabevakning.** Allmänheten anses generellt ha tillträde till skolgården och skolornas huvudentréer. De ska även kunna besöka rektorsexpeditionen. Kamerabevakning av entréer till skolan kräver tillstånd hos Integritets-skyddsmyndigheten. Syftet med kamerabevakning i skolan är att skapa ett förebyggande perspektiv, där trygghetsfaktorn spelar en stor roll.
- **Samtalsstöd vid problematiskt spelbeteende.** Mall för samtalsstöd finns som stöd till skolpersonal vid samtal med elev som upplevs att ha ett negativt beteende vid ”gaming”.

Kontaktperson för samverkan

På varje skola ska rektor utse en kontaktperson för att driva frågor som gäller ANDTS på ett likvärdigt sätt. Tillsammans med rektor ska kontaktpersonen ansvara för följande uppgifter på sin skola.

- Driva frågor om ANDTS tillsammans med kommunens drogförebyggande samordnare.
- Samordna information om ANDTS från berörda myndigheter och sprida vidare.
- Förankra och stödja utbildningsinsatser om ANDTS för elever, skolpersonal och föräldrar.
- Delta i gemensamma kampanjer om ANDTS. Falköpings kommun samverkar med bland annat Västra Götalandsregionen och nykterhetsrörelsen. En eller flera kampanjer genomförs varje år, till exempel inför Valborg, skolavslutningar, skolstart och lucia.
- Delta i möten med kontaktpersoner från samtliga skolor, socialtjänsten och polisen. Syftet är att utbyta erfarenheter och skapa en helhetsbild av läget i kommunen, för att kunna sätta in förebyggande åtgärder som gäller ANDTS. Kommunens

drogförebyggande samordnare kallar till dessa möten minst en gång varje termin, eller efter behov.

Upptäcka tidiga signaler

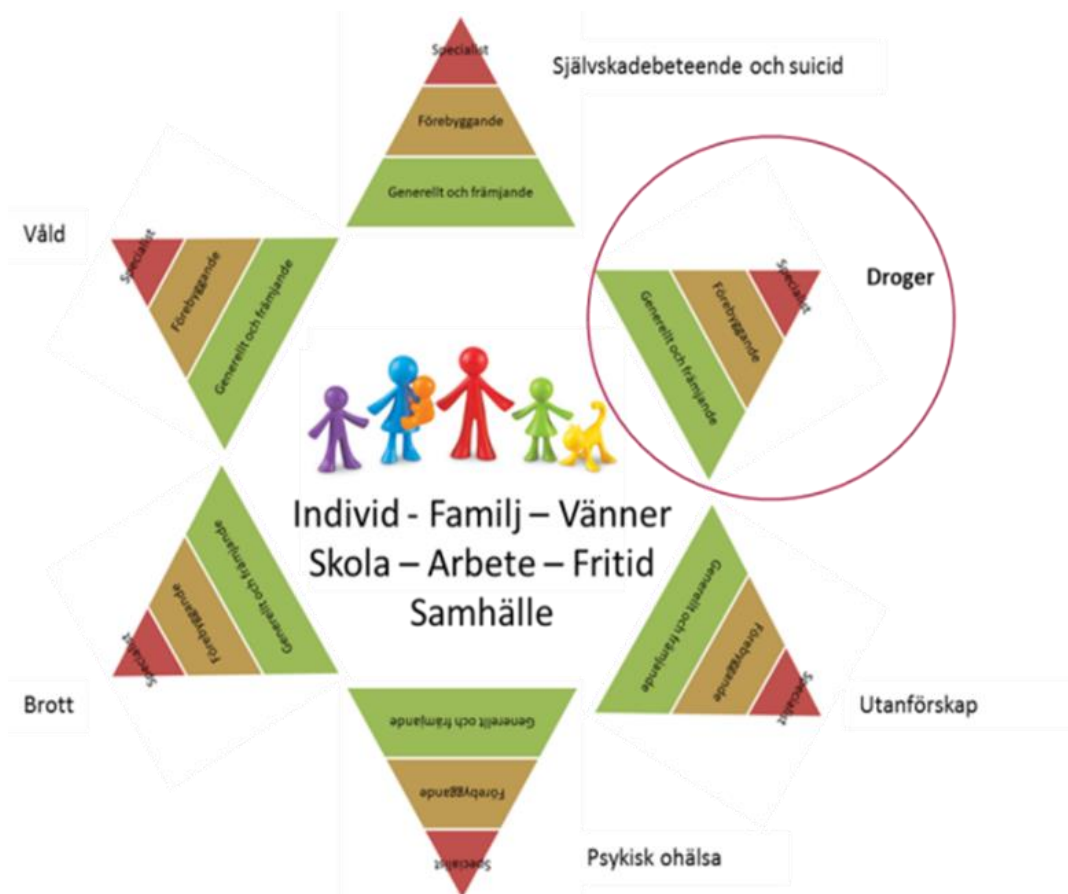
Det är viktigt att upptäcka signaler så tidigt som möjligt. Det ger goda förutsättningar att hindra en utveckling som kan leda till ett beroende. All skolpersonal har ansvar för att vara uppmärksam på tecken som gäller ANDTS.

Ökad frånvaro är en viktig signal som kan tyda på att eleven inte mår bra. Men det är helhetsbilden av elevens situation som ska bedömas, inte enbart enskilda tecken. Det gäller därför att vara observant på många olika signaler eller kännetecken.

Observera att många av de signaler som listats i figur 1, även kan vara tecken på andra problem som psykisk ohälsa, mobbning, misshandel med mera.

Rektor/elevhälsoteam ska informeras om situationer som är avvikande och vilka elever som det finns oro för.

Figur 1. Ungdomars livssituation

Signaler i elevens beteende

- ✓ Ökad frånvaro och sen ankomst
- ✓ Förändringar i elevens sociala samspel och umgänge
- ✓ Trötthet, apati och håglöshet, rastlöshet
- ✓ Återkommande magont, huvudvärk
- ✓ Förändrat beteende, personlighetsförändringar
- ✓ Försämrade skolprestationer
- ✓ Koncentrationssvårigheter
- ✓ Humörsvängningar
- ✓ Depression
- ✓ Byte av kamratkrets
- ✓ Starkt behov av sötsaker och söta drycker
- ✓ Drogliberala värderingar
- ✓ Luktat rök/cannabis/alkohol
- ✓ Verkar påverkad
- ✓ Stort behov av pengar (lånar pengar av andra elever)
- ✓ Kriminalitet (till exempel snatteri)

Signaler i skolans lokaler

- ✓ Obehöriga personer som vistas i skolan eller på skolgården
- ✓ Stölder ökar eller att elever blir av med kläder och värdesaker på ett oförklarligt sätt
- ✓ Våld och hot ökar bland elever och skapar oro på raster/håltimmar
- ✓ Ökad vandalisering av lokaler, inventarier och elevers egendom.

Åtgärder mot ANDTS

Alla som arbetar med barn och ungdomar som är under 18 år, har anmälningsskyldighet enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen. Det innebär att all skolpersonal, vid oro eller misstanke om att ett barn far illa, ska göra en orosanmälan till socialtjänsten. Socialtjänsten ska på begäran återkoppla till anmälaren om en utredning har inletts eller inte.

Skolans anmälningsskyldighet till socialtjänsten upphör på elevens 18-årsdag. När en myndig elev genom sitt eget beteende riskerar att skada sig själv, finns möjlighet för skolan att anmäla sådan oro till socialtjänsten. Lagstodet för en anmälan görs enligt 10 kap 27 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Där anges att myndigheter kan informera varandra om sekretesskyddade angelägenheter om det är uppenbart att intresset för att uppgiften röjs, har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. I vissa fall kan socialtjänsten tillämpa tvångslagstiftning enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

All skolpersonal har skyldighet att göra en orosanmälan till socialtjänsten, men bör diskutera med rektor för att hen ska få en övergripande bild av situationen. Vid brott är det rektor som gör en polisanmälan.

Checklista vid upptäckt eller misstanke om tobaksbruk

1. Skolpersonal ska informera eleven om att det är förbjudet att använda tobak under skoltid eller inom skolans område.
2. Elevens mentor ska informeras, som i sin tur kontaktar vårdnadshavare om eleven är under 18 år.
3. Elevhälsoteamet erbjuder eleven information om hälsofaror med tobak samt tips om hjälpmedel för tobaksavvänjning.

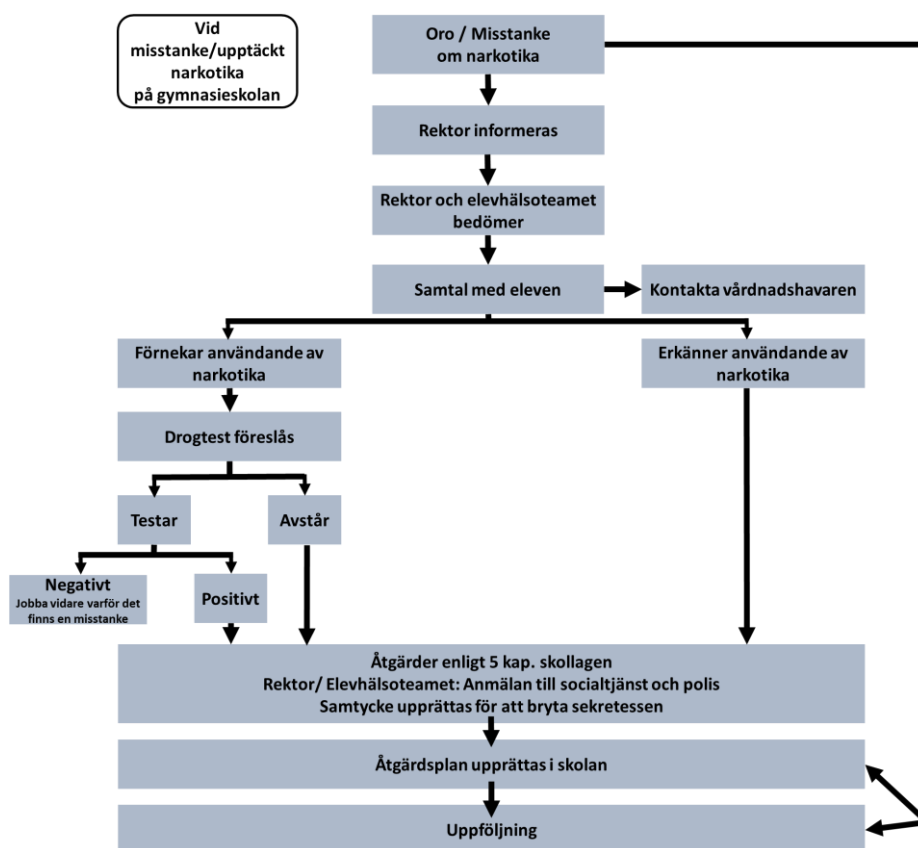
Checklista vid upptäckt eller misstanke om alkoholbruk

1. Skolpersonalen ska informera eleven om att det är förbjudet att använda alkohol under skoltid eller inom skolans område. Kontakta mentor eller elevhälsoteam. Rektor ska underrättas.
2. Ta hand om eleven och om möjligt ta med hen till ett avskilt rum/utrymme. Skolpersonal stannar kvar hos eleven.
3. Rektor eller elevhälsoteam kontaktar vårdnadshavare om eleven är under 18 år.
4. Om eleven är under 18 år ska skolpersonal göra en orosanmälan till socialtjänsten enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen (SoL). Socialtjänsten gör sedan en bedömning av eventuella åtgärder. Omyndig elev hämtas av vårdnadshavare.
5. Myndig elev avvisas från skolan. Skolpersonal ska om möjligt se till att eleven kommer hem på ett säkert sätt. Skolpersonal gör en anmälan till socialtjänsten enligt 10 kap 27 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL).
6. Elevhälsoteamet erbjuder stödsamtal.

Checklista vid upptäckt eller misstanke om bruk av narkotika eller dopningspreparat

1. Skolpersonal ska informera eleven om att det är förbjudet att använda narkotika eller dopningspreparat under skoltid eller inom skolans område. Kontakta snarast rektor.
2. Rektor kallar in eleven för att tillsammans med elevhälsoteam eller mentor göra en bedömning av situationen/hälsotillståndet.
3. Rektor bokar ett möte med eleven för samtal. Om eleven inte är myndig kallas även vårdnadshavare till mötet.
4. På gymnasieskolan kan rektor/elevhälsoteamet erbjuda ett frivilligt drogtest.
5. Om gymnasieeleven tackar ja till frivilligt drogtest, som visar negativt, avslutas ärendet.
6. Om gymnasieeleven tackar ja till frivilligt drogtest, som visar positivt, inleds åtgärder enligt figur 2.
7. Om gymnasieeleven säger nej till frivilligt drogtest, inleds åtgärder enligt figur 2.
8. Om eleven är under 18 år ska personal göra en orosanmälan till socialtjänsten enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen (SoL). Är eleven över 18 år finns det ändå möjlighet att göra en anmälan till socialtjänsten enligt 10 kap 27 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL).
9. Polisen kontaktas av rektor/elevhälsoteam för att informera om vad som hänt och diskutera eventuella åtgärder.
10. Rektor kan besluta att stänga av elev med omedelbar verkan, om det bedöms som nödvändigt, för att garantera trygghet och studiero enligt 5 kap 14-21, 24 §§ skollagen.

Figur 2. Åtgärder steg för steg vid upptäckt eller misstanke om bruk av narkotika eller dopningspreparat på gymnasieskolan.

Checklista vid upptäckt eller misstanke om försäljning av narkotika, alkohol eller tobak

1. Kontakta rektor vid misstanke om försäljning/överlåtelse eller förvaring av narkotiska preparat, alkohol eller tobak under skoltid eller i anslutning till skolan. Rektor kontaktar snarast elevhälsoteamet.
2. Ring 112 (SOS Alarm) om det finns konkret misstanke om pågående brott.
3. Rektor/elevhälsoteam ska kontakta polisen och skriva en orosanmälan till socialtjänsten.
4. Om en elev misstänks sälja droger på skolan, fattar rektor beslut om avstängning enligt 5 kap 14–21, 24 §§ skollagen.

Checklista när föremål omhändertas

1. Rektor eller skolpersonal får omhänderta föremål från elev som används på ett sätt som är störande för utbildningen eller som kan utgöra en fara för säkerheten.
2. Ring 112 (SOS Alarm) om det finns konkret misstanke om pågående brott.
3. Beslut om omhändertagande av föremål enligt skollagen får bara tas av rektor eller lärare. Beslutet kan inte delegeras till någon annan. I vissa situationer kan även andra personer än rektor och lärare få ingripa. Men då måste förutsättningarna för de straffrättsliga bestämmelserna om nödvärn och nöd vara uppfyllda.
4. Rektor/elevhälsoteam ska genast anmäla till polisen om skolan har omhändertagit stöldgods, narkotika, dopningsmedel, knivar och andra vapen eller hälsofarliga varor. Skolan behåller föremålet tills polisen beslutat om det ska tas i beslag.

När föremål omhändertas gäller följande lagar:

- 5 kap 22-24 §§ skollagen
- 36 kap 3 § brottsbalken
- 9 kap 5 § vapenlagen (1996:67)
- 6 § narkotikastrafflagen (1968:64)
- 5 § lagen om förbud mot vissa dopningsmedel (1991:1969)
- 5 § lagen om förbud mot hälsofarliga varor (1999:42)
- 5 § lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (1988:254)

Uppföljning och systematiskt kvalitetsarbete

Handlingsplanen för en drogfri skola (grundskola och gymnasium) utvärderas med mätbara värden och är en del i skolans systematiska kvalitetsarbete. Uppföljning sker varje år av kommunens drogförebyggande samordnare. Resultaten från CAN-rapporten för Falköping (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning) samt Lupp (Lokal uppföljning av ungdomspolitiken) ingår som en del av underlaget till handlingsplanen

Mer information om ANDTS

Kontakta skolans rektor eller elevhälsoteam om du behöver mer information och vägledning om ANDTS.

Bra webbsidor

www.riskbruk.se | www.drugsmart.com | www.can.se
www.droginform.com | www.folkhalsomyndigheten.se
www.cannabishjalpen.se | www.umo.se
www.1177.se | www.tonarsparloren.se